

Halmai Péter (szerk.): A Gazdasági és Monetáris Unió jövője. Európai perspektívák

Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2021

A 2008-as globális gazdasági és pénzügyi válság óta különösen nagy figyelem hárul az európai integráció egyik legjelentősebb területének tekinthető Gazdasági és Monetáris Unióra (GMU). Az Európát érő geopolitikai és biztonsági kihívások felerősödése, a gazdasági és szociális feszültségek kiéleződése, az euroszeptikus politikai erők számos tagállamban tapasztalható megerősödése, valamint a koronavírus-járvány okozta közegészségügyi válság és az ukrajnai háború mélyreható gazdasági következményei tükrében – történelmi léptékben még mindig kevéssel a 2008-as gazdasági válság és a hosszú kilábalás után – az egyik leginkább égető kérdés, hogy az európai integráció szorosabbá válik, vagy annak lassulására lehet-e számítani.¹

A kötetet keretbe foglalja Halmai Péter bevezető, illetve két tematikus tanulmánya. A bevezető írás a GMU-ban kitűzött célok és az elvégzett munka bemutatásán túl egyben tömören összefoglalja a kötetben szereplő tanulmányok fő mondanivalóját is. Ezt követi Halmai a témakör kardinális kérdéseit áttekintő írása – GMU 2.0? A teljes GMU felé címmel –, amelyben a teljes GMU felé történő elmozdulás lehetőségeit, a reform² és a további integráció forgatókönyveit elemzi, kiemelve, hogy az integráció szintjének meghatározása mindenekelőtt politikai döntés függvénye. A tanulmány első része talán a leginkább „égető” kérdést járja körbe: milyen forgatókönyvek képzelhetők el az európai integrációt illetően, illetve milyen tényezők vezethetnek el differenciált integrációhoz.³ A szerző tárgyalja a magintegráció és a differenciált integráció kérdését, utóbbi kapcsán rámutatva, hogy az „lehetőséget nyújt az EU-tagállamok heterogenitásának kezelésére” (22. o.), egyúttal úgy fogalmaz, hogy a „differenciált (vagy többsebességű) integráció már ma is létező realitás” (26. o.), valamint kiemeli, hogy a GMU az euró bevezetése óta az „aki többet akar, többet tesz” forgatókönyvet követi (24. o.).

¹ A kötet a Halmai Péter által vezetett, A modern állam gazdasági szerepének legújabb dimenziói elnevezésű Ludovika Kiemelt Kutatóműhely keretében végzett munkák eredményeképp készült. E kutatómunka fontos további eredményei jelentek meg például a következő művekben: Halmai [2020a], [2020b], [2020c], [2020d], [2020e], [2021f].

² A szerző a GMU-reform témakörét behatóan tárgyalta a következő művekben: Halmai [2013], [2017], [2018c], [2020a], [2020d], [2020f], [2021a], [2021b], [2022].

³ A differenciált integrációról lásd részletesen Halmai [2019c], [2019d].

A tanulmány ugyancsak utal a 2008-as gazdasági válság miatt született nagy jelentőségű döntésekre, így például az állandó európai stabilitási mechanizmusra, amely – mindenekelőtt a magországok tekintetében – jelentősen előmozdította az integrációt, azonban ezzel párhuzamosan felhívja a figyelmet az euroszeptikus politikai erők egyes tagállamokban tapasztalható megerősödésére. A szerző részletesen elemzi a válság hatását az integrációra és a válságkezelés érdekében tett lépéseket, majd a „tisztázandó és továbbgondolást igénylő kérdések” között emeli ki a „GMU fenntarthatatlan egyensúlyát”, rámutatva, hogy a megoldást illetően továbbra is jelentős nézeteltérések tapasztalhatók (37–38. o.).

A reformok továbbvitele szempontjából a politikai, legitimitást érintő szempontok ugyancsak döntő fontosságúak. Halmai rámutat: „a GMU reformja nagyobb demokratikus beszámoltathatóságot és magasabb átláthatóságot igényel abban: ki dönt, miről és mikor, a kormányzás valamennyi szintjén. Az Európai Parlament és a nemzeti parlamenteket az ellenőrzés elegendő hatalmával szükséges felruházni.” (44. o.) A szerző egyúttal utal a további lehetséges fejlődési irányokra, beleértve az eurócsoport működésének újragondolását. A költségvetési unió ügyében felhívja a figyelmet arra, hogy egyelőre nem látható, biztosítható-e (és ha igen, mikor) a kiépítésével vélhetően együtt járó tagállamihatáskör-átruházáshoz szükséges politikai akarat és társadalmi támogatás. A szerző a GMU reformja kapcsán a 2019 – az új Európai Parlament és Európai Bizottság felállása – után várható perspektívákat tekintve általánosságban megállapítja, hogy a munkadokumentumok az eddigiek során lassan készültek el, amit az álláspontok közötti lényegi eltérések is előidéztek, a döntéshozatal pedig rendkívül vontatottan haladt előre. Halmai ugyancsak rávilágít a tagállamok közötti alapvető nézetkülönbségekre, valamint a brexit hatására is.⁴ Itt említi a megnövekedett figyelmet az éghajlatváltozás, külső biztonság stb. iránt, egyúttal rámutatva, hogy „a 2019. júniusi csúcson elfogadott négy fő prioritás között explicit módon nem szerepel a GMU-reform” (53. o.). Mindezek tükrében Halmai Péter felteszi a kérdést, hogy lehet-e áttörésre számítani, vagy „a döntések még tovább húzódnak” (53. o.), illetve a GMU reformja kapcsán elképzelhető-e „nagy csomag” átvitele (különös tekintettel a jelentősen eltérő tagállami érdekekre), vagy fokozatos előrelépések várhatók. A GMU reformjával összefüggésben pedig kiemeli az intézményi közgazdaságtani megközelítés jelentőségét, tisztázandó ugyanis, hogy „milyen intézményekre és szabályokra van szükség, s mikor” (57. o.).

Anna Iara A Gazdasági és Monetáris Unió elmélyítése: lehetőségek és kilátások című tanulmánya⁵ mindenekelőtt összegzést ad a GMU – a 2008-as válság nyomán még inkább reflektorfénybe kerülő – hiányosságairól, egyúttal részletes eseménytörténeti áttekintést ad a válság következtében hozott reformintézkedésekről, beleértve a 2011 decemberében életbe lépett „hatos csomagot” és a 2013 májusában elfogadott „kettes csomagot”, valamint a bankunió megalapozását és az európai stabilitási mechanizmust. A „tűzoltó jellegű intézkedések” bemutatásán felül Iara rávilágít

⁴ A szerző több művében is elemezte a brexit problémakörét (*Halmai* [2018b], [2020b], [2020c], [2020e]).

⁵ A tanulmány közvetlen előzményei: *Iara* [2016], *Matthes–Iara* [2016].

a GMU kiteljesítését, továbbfejlesztését célzó mélyebb reformjavaslatok mibenlétére is, mindenekelőtt utalva a 2017-ben az Európai Bizottság által kiadott Fehér könyvre⁶ és a javaslatokat tartalmazó bizottsági vitaanyagban, majd pedig a jogalkotási javaslatcsomagban foglaltakra. Mindezek révén a szerző átfogó helyzetképet ad a GMU kiteljesítését érintő perspektívákról és a továbbra is meglévő hiányosságokról. Iara meglátása szerint – a főbb gazdaságpolitikai célokról és eszközökről fennálló nézeteltérések tükrében – a jelen helyzetben „nem várható nagyszabású, radikális reform új intézményes struktúrák bevezetése érdekében” (73. o.).

Az eseménytörténeti áttekintést *Benczes István* és *Kollárik Ferenc* Tagállami preferenciák és/vagy közös érdek: gondolatok a fiskális unió lehetőségéről című írása⁷ egyebek mellett az integrációelméleti háttér bemutatásával egészíti ki. A szerzőpáros ugyancsak a 2008-as gazdasági válság említésével kezdi tanulmányát, rámutatva, hogy annak „negatív következményei súlyosan érintették az európai integrációt, azon belül is különösen a Gazdasági és Monetáris Uniót”, felszínre hozva a GMU „nyilvánvaló és rejtett” problémáit (77. o.). A szerzők úgy fogalmazzak, hogy „ekkor vált igazán világossá, hogy az integráció a komolyabb válságokat már nem képes hatékonyan kezelni” (78. o.). Mindemellett a válság következményei, a szuverén adósságválság kapcsán úgy foglalnak állást, hogy „a fő kérdés most az, hogy a rövid távú válságkezelést követően – hosszú távon – milyen irányba haladjon tovább az európai együttműködés”, rámutatnak arra az alapvető kérdésre, hogy a „kevesebb vagy több Európa eredményez-e hatékonyabb működést és prosperitást a tagállamok számára” (79. o.). A szerzők egyúttal felteszik a kérdést: az „új megoldások” a szupranacionális vagy a kormányközi jellegűt erősíthetik/örizhetik-e meg (77. o.). A fiskális unió létrehozását a GMU (és az EU) jövője szempontjából kulcskérdésnek nevezik, ezzel együtt ugyancsak felteszik a kérdést, hogy – tekintettel a tagállami szuverenitás csökkenésére – mikor lehet meg a költségvetési unió felépítéséhez szükséges politikai és társadalmi feltételek. A tanulmány áttekintést nyújt a fiskális föderalizmus irodalmáról, mérlegelve, milyen érvek szólnak a föderális berendezkedés mellett, egyúttal felhívva a figyelmet arra, hogy a fiskális unió tartalmáról továbbra sincs egyetértés a szakirodalomban. A szerzők szintén utalnak azon elméletre, amely szerint a „többnyelvű, színes etnikumú közösségek akkor képesek megőrizni értékeiket, ha föderális alapon szerveződnek” (81. o.). Mindezekkel együtt rámutatnak, hogy bár a költségvetési unió továbbra is „részét képezi az európai gazdasági kormányzás megerősítéséről szóló vitáknak”, annak „konkrét megvalósítása nincs napirenden”, valamint utalnak az irodalomban tapasztalt többségi vélekedésre, amely szerint „a hatékonyabb GMU megvalósításához nélkülözhetetlen a politikai unió létrehozása” (84. o.). A szerzőpáros mindemeltett részletezi a költségvetési unió létrehozását érintő kihívásokat, többek között azon szempontot is, hogy jelenleg nincs konszenzus a jövedelmek közösségi szintű újraelosztásának mikéntjéről, a különbségek csökkentése azonban nélkülözhetetlen a sikeres föderatív berendezkedéshez. A tagállami preferenciákkal kapcsolatban is rámutatnak

⁶ EB [2017].

⁷ A nagyszámú előzmények közül lásd például *Benczes-Kutasi* [2010], *Benczes* [2011]. A koncepciót átfogó keretek között fejt ki *Benczes* [2020].

az adóztatás, valamint a kiadási oldal kérdéseire, utóbbi kapcsán azt a kérdést járva körbe, hogy az EU-nak mit kellene finanszíroznia közös forrásokból. Összességében a tanulmány szkeptikusan viszonyul a költségvetési unió kialakításának folyamatához, amely – ha létrejön – minden bizonnyal „nem lehet majd több alkalmi stabilizációs eszköznél”, s valószínűsíthetően nem válthatja be azon várakozásokat, hogy elvezethet a politikai unió alapjainak lerakásához (94. o.).

E szélesebb eseménytörténeti és elméleti megalapozást követően a GMU reformja tekintetében a kötet négy különböző, jelentős, kiegészítő jellegű szempontot világít meg. *Jankovics László* Független fiskális intézmények az európai gazdasági kormányzás rendszerében című tanulmánya⁸ mindenekelőtt ezen intézményeknek a nemzeti szintű költségvetési folyamatokra gyakorolt befolyását, egyúttal működésük kereteit, jellegét vizsgálja, összehasonlítva a többi EU-tagállam intézményeivel. *Piroska Dóra* Új európai bankirányítás című tanulmánya⁹ az új európai gazdasági kormányzási rendszer részét képező új bankirányítási keretrendszerrel s annak jogi szabályozásairól ad áttekintést. *Kutasi Gábor* Mennyire meghatározó az eurótagság a folyó fizetési mérleg alakulása szempontjából? című tanulmánya¹⁰ azt a kérdést járja körbe, hogy tapasztalható-e összefüggés az euróövezeti tagság és a tagállami folyó fizetési mérleg alakulása között, s ez utóbbi miként alakult a monetáris szuverenitás megőrzését választó tagállamok esetében. Konklúziójában Kutasi úgy vélekedik, hogy mindenekelőtt „a gazdaságpolitika minősége a meghatározó” (133. o.). *Magas István* Európai tőkepiaci folyamatok a brexit tükrében című írása ugyancsak speciális szempontot, a brexit hatásait vizsgálja, bemutatva az Európai Unió szempontjából várható pénz- és tőkepiaci fejleményeket, valamint ezzel összefüggésben a tőkepiacok integrációját/dezintegrációját érintő elméleti megközelítéseket.

A fenti, specifikusabb tartalmi elemeket követően a kötet visszatér az átfogóbb megközelítéshez. *Losoncz Miklós* A Gazdasági és Monetáris Unió fenntarthatóságának néhány kérdése című tanulmányában szintén rámutat arra, hogy a 2008-as válságig a GMU-t „egyfajta sikertörténetnek” lehetett tekinteni. A szerző egyúttal – a GMU „hosszú távú életképességének” fenntarthatóságával összefüggésben – utal a populista, euroszeptikus, eurofób politikai erők megerősödésére. A GMU jövőjét érintő kérdéseket tehát tágabb perspektívából vizsgálja: a szerző szerint ugyanis „az Európai Uniónak sok olyan kihívásra kell reagálnia, amely nem vagy nem közvetlenül érinti a GMU-t, de befolyásolja a gazdasági és monetáris integráció folyamatát” (159. o.), itt említve többek között a brexitet, a populista politikai erők térnyerését, a jogállamiságról folytatott vitát, az EU szomszédságában zajló konfliktusokat és az Egyesült Államok változó globális szerepét. Losoncz szerint azonban „a GMU fenntarthatósága kiemelkedő mértékben határozza meg az európai integráció fennmaradását” (159. o.), létrehozásakor a GMU nem tükrözte az optimális valutaövezetbe szükséges feltételeket. A szerző áttekinti a 2008-as gazdasági válság után tett rövid távú válaszleépéseket. Ezzel együtt úgy vélekedik, hogy „az optimális valutaövezet

⁸ A tanulmány közvetlen előzménye: *Jankovics–Sherwood* [2017].

⁹ A témakorról lásd részletesen: *Mérő–Piroska* [2016], [2017], [2018].

¹⁰ Annak előzménye: *Palánkai és szerzőtársai* [2011], *Kutasi* [2015].

követelményeinek való kezdeti teljes vagy részleges meg nem felelés sem kérdőjelezte meg a Gazdasági és Monetáris Unió fenntarthatóságát, legfeljebb az átlagosnál alacsonyabb hatásfokú működését eredményezhette” (171. o.). A fenntarthatóság kapcsán mindezekon felül a szerző úgy foglal állást: „a tagállami szintű intézkedések nagyobb mértékben járulnak hozzá a GMU fenntarthatóságához, mint az integrációs szintűek. A fenntartható gazdasági konvergencia kiemelkedő mértékben függ a felzárkózó tagállamok intézményeinek a minőségétől.” (171. o.) Ezzel összefüggésben Losoncz úgy vélekedik, hogy tekintettel a tagállamok által a GMU építésébe fektetett jelentős politikai tőkére, az euróövezet felbomlása aligha valószínű, de rámutat: „az euróövezet fenntarthatósága [...] nagymértékben függ a dél-európai országok által végrehajtandó szerkezeti reformoktól. [...] A dél-európai országok alkalmazkodását az euróövezet többi tagállamának is célszerű segítenie.” (172. o.)

Az előbbieken is tárgyalt témakörökhöz kapcsolódik *Mocsáry Péter* A Gazdasági és Monetáris Unió mélyülése és bővülése című tanulmánya, amely abból a szempontból is fontos eleme a kötetnek, hogy összefoglaló, áttekinthető jellege miatt a laikus olvasó számára is segít elhelyezni a témakört. A kötetben korábban már tárgyalt szempontokhoz kapcsolódva Mocsáry is utal arra a vitára, amely szerint a GMU mélyülésének folyamata „nem vezet-e [...] a két- vagy többsebességes Európához”, említve azonban, hogy a GMU „már létrejöttékor különböző integrációs fokozatokra osztotta a tagállamokat” (175. o.). Ezzel együtt a szerző rámutat, hogy bár nem volt cél a kétsebességes integráció, a „megvalósult GMU” épp ezt eredményezte. A tanulmány egyúttal a GMU létrejöttét és mélyítését az integráció tágabb, történelmi összefüggéseibe helyezi, kiemelve, hogy „a gazdasági integráció előrehaladása felveti a közös pénz szükségességét, ha van erre politikai akarat a tagállamok részéről, ha nincs”, egyúttal utalva a közös agrárpolitika jelentőségére e téren (176. o.). Mocsáry mindemellett rámutat, hogy a 2008-as globális gazdasági és pénzügyi válság nyomán felmerült a monetáris integráció leépülésének lehetősége, azonban ezzel szemben, „bár továbbra sem tökéletes a GMU rendszere, jóval szervezettebb integrációról beszélhetünk”, egyúttal annak „határozott önkorrekciós képessége alakult ki”. A szerző szerint a „bukás veszélye” határozott lépéseket kívánt meg, a válság enyhülésével viszont „a korrekció üteme [...] csökkent” (179. o.). Ezzel összefüggésben azonban Mocsáry is utal arra, hogy a gazdasági válság utáni „normalizációt” követően a „valódi GMU” megteremtése immár nem élvez olyan mértékű prioritást, hanem más aktuális ügyekre is (köztük a brexitet és a migrációt hozza fel a szerző példaként) mind nagyobb figyelem hárul.

Mocsáry említi, hogy az uniós intézmények által felvázolt elképzelések¹¹ megvalósításának kilátásait jól jelzi, hogy a GMU elmélyítése miként jelenik meg a tanácsi elnökségi programokban, tehát az adott tagállamok mennyiben tekintik azt prioritásnak. Tekintettel arra, hogy 2021 decemberében immár új német kormány lépett hivatalba, véget vetve a hosszú Merkel-érának, a jelen perspektívákkal történő összevetés is hasznos tanulságokkal szolgálhatna e téren. A szerző mindemellett áttekinthetést kínál az euróövezet bővítéséről, egyúttal rámutatva, hogy az euróövezetnek

¹¹ Így az öt elnök jelentésében foglaltak (EC [2016]).

a 2008-as globális gazdasági és pénzügyi válság miatt lehetőségként felmerült dezintegrációjával szemben azóta még több tagállam csatlakozott az övezethez, így – szemben a 2004-es és 2007-es bővítés utáni helyzettel – többségbe kerültek a tagállamok között az eurót használók. Mindezekon felül a szerző a GMU stabilitásával kapcsolatban „létkérdésként” hivatkozik a fenntarthatóságra, ezáltal arra, hogy az eurót bevezető tagállamok a bevezetést követően is fenn tudják tartani „szilárd költségvetési politikájukat” (188. o.).

Halmai Péter A Gazdasági és Monetáris Unió rendszerének egyes sajátosságai című, a kötetet lezáró fejezetben áttekintést ad a konvergencia¹² és a felzárkózás jelentőségéről az euróövezet tekintve, rámutatva, hogy „a konvergencia mint sokdimenziós folyamat alapvető jelentőségű a GMU működése és fejlődése tekintetében is” (197. o.). A szerző ezzel együtt úgy foglal állást, hogy „a legutóbbi pénzügyi és gazdasági válság erőteljes gazdasági és szociális divergenciafolyamatokat eredményezett”, egyúttal kiemelve, hogy a „fenntartható konvergencia” különös figyelmet kapott a gazdaságpolitikai viták terén (198. o.). Halmai ehhez kapcsolódva tárgyalja a konvergencia közgazdasági elméleti megközelítéseit, rámutatva, hogy „a gazdasági integráció előmozdítja a konvergenciát” (199. o.). A szerző kitér a tagállamok közötti és a tagállamokon belüli konvergencia kérdéseire is, valamint részletesen elemzi a gazdasági reziliencia kérdését a GMU-ban, rámutatva, hogy „a tagállamok reziliens gazdaság irányában végbemenő konvergenciája a GMU működésének kulcskérdése” (236. o.). A szerző kiemeli, hogy „a gazdasági reziliencia a GMU rendszerében a (ciklikus, reál- vagy szociális) konvergencia szükséges, de nem elégséges feltétele” (237. o.). Elkerülhetetlenek „bizonyos mértékű” gazdasági különbségek a GMU-n belül, azonban a „nagy és tartós” különbségek alááshatják a társadalmi bizalmat a GMU-val szemben, valamint „a GMU-tagok közötti konvergencia a rendszer alapvető működési feltétele” (244. o.). A szerző a 2008-as globális gazdasági és pénzügyi válsággal kapcsolatban ugyancsak részletes áttekintést ad a GMU reformjáról, utalva az uniós vezetők által tett kezdeményezésekben visszatérően hangoztatott elvekre, így az egységre, a hatékonyságra és a demokratikus elszámoltathatóságra, egyúttal a konkrét javaslatok tartalmára.

A fentiek tükrében tehát a kötet hasznos áttekintést kínál a GMU reformjának további lehetőségeiről és körülményeiről, egyúttal rávilágít a tágabb politikai és gazdasági összefüggésekre is. A tanulmányok lezárásának ideje miatt az újabb – az uniós intézményi és a tagállami vezetők gondolkodására jelentős befolyást gyakorló – fejleményekkel már nem foglalkozik a kötet: a koronavírus-járvány és annak gazdasági-társadalmi-politikai utóhatásai még inkább előtérbe helyezik a gazdasági kormányzás témakörét. A járvány és az ukrajnai háború gazdasági-politikai hatásai tükrében különösen fontos a kötetben szereplő megállapítások továbbgondolása. Összességében a tanulmányok jó alapot kínálhatnak azoknak, akik e specifikus területeken szeretnék elmélyíteni ismereteiket, vagy akár a tanulmányok lezárását

¹² A konvergencia problémaköréről lásd például Halmai-Vásáry [2010a], [2012], Halmai [2009], [2019a], [2019b], [2021b], illetve a kapcsolódó növekedéseméleti problémakörökről lásd Elekes-Halmai [2013a], [2013b], [2019], Halmai [2011], [2014], [2015a], [2015b], [2018a], Halmai-Vásáry [2010b], [2011].

követő fejlemények hatásait kívánják összevetni a megelőző helyzettel. Mindemellett a kötet hasznos olvasmány lehet mindazoknak, akik a GMU mibenlétéről, reformjáról kívánnak többet megtudni, valamint támpontot szeretnének kapni további források felkutatásához.

Hivatkozások

- BENCZES ISTVÁN [2011]: Az európai gazdasági kormányzás előtt álló kihívások. A hármas tagadás lehetetlensége. *Közgazdasági Szemle*, 58. évf. 9. sz. 759–774. o.
- BENCZES ISTVÁN [2020]: Válság és válságrendezés a Gazdasági és Monetáris Unióban. A pénzügyi és gazdasági integráció forogatókönyvei. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- BENCZES ISTVÁN–KUTASI GÁBOR [2010]: Költségvetési pénzügyek. Hiány, államadósság és fenntarthatóság. Akadémiai Kiadó, Budapest, <https://doi.org/10.1556/9789630598422>.
- EB [2017]: Fehér könyv Európa jövőjéről. A 27 tagú EU útja 2025-ig: gondolatok és forogatókönyvek. COM(2017) 2025 final. Európai Bizottság, Brüsszel, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52017DC2025>.
- EC [2016]: Completing Europe’s Economic and Monetary Union. Report by Jean-Claude Juncker in close cooperation with Donald Tusk, Jeroen Dijsselbloem, Mario Draghi, and Martin Schulz. Európai Bizottság, Brüsszel, https://commission.europa.eu/system/files/2016-03/5-presidents-report_en.pdf.
- ELEKES ANDREA–HALMAI PÉTER [2013a]: Growth Model of the New Member States: Challenges and Prospects, *Intereconomics. Review of European Economic Policy*, Vol. 48. No. 2. 124–130. o. <https://doi.org/10.1007/s10272-013-0453-z>.
- ELEKES ANDREA–HALMAI PÉTER [2013b]: Az új tagállamok növekedési modellje: Kihívások és kilátások. *Külgazdaság*, 57. évf. 7–8 sz. 32–66. o.
- ELEKES ANDREA–HALMAI PÉTER [2019]: How to overcome the crisis of the European growth potential? The role of the government. *European Journal of Comparative Economics*, Vol. 16. No. 2. 313–334. o.
- HALMAI PÉTER [2009]: Felzárkózás és konvergencia az Európai Unióban. *Statisztikai Szemle*, 87. évf. 1. sz. 41–62. o.
- HALMAI PÉTER [2011]: Válság és potenciális növekedés az Európai Unióban. *Közgazdasági Szemle*, 58. évf. 12. sz. 1059–1081. o.
- HALMAI PÉTER [2013]: Európai integráció és szuverenitás. A gazdasági kormányzás új dimenziói. *Magyar Tudomány*, 174. évf. 4. sz. 411–421. o.
- HALMAI PÉTER [2014]: Krízis és növekedés az Európai Unióban. Európai modell, strukturális reformok. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- HALMAI PÉTER [2015a]: Az európai növekedési potenciál eróziója és válsága. *Közgazdasági Szemle*, 62. évf. 4. sz. 379–414. o.
- HALMAI PÉTER [2015b]: Structural Reforms and Growth Potential in the European Union. *Public Finance Quarterly*, No. 4. 510–525. o.
- HALMAI PÉTER [2017]: Új geometria: „teljes” gazdasági és monetáris unió? A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban. *Magyar Tudomány*, 178. évf. 1. sz. 6–17. o.
- HALMAI PÉTER [2018a]: Az európai növekedési modell kifulladására. *Közgazdasági Szemle*, 65. évf. 2. sz. 122–160. o. <https://doi.org/10.18414/ksz.2018.2.122>.
- HALMAI PÉTER [2018b]: A Brexit lehetséges gazdasági hatásai. *Gazdaságtani alapok, módszertani lehetőségek. Európai Tükör*, 21. évf. 2. sz. 7–32. o.

- HALMAI PÉTER [2018c]: Európai reformok: Többsebességű Európa? Differenciált gazdasági integráció versus átfogó reform. *Európai Tükör*, 21. évf. 3. sz. 21–44. o.
- HALMAI PÉTER [2019a]: Konvergencia és felzárkózás az euróövezetben. *Közgazdasági Szemle*, 66. évf. 6. sz. 687–712. o. <https://doi.org/10.18414/ksz.2019.6.687>.
- HALMAI PÉTER [2019b]: Felzárkózás és konvergencia az európai integráció rendszerében. Megjelent: *Kovács Lajos Péter* (szerk.): *Közel Európa távol*. Éghajlat Könyvkiadó, Budapest, 189–230. o.
- HALMAI PÉTER [2019c]: Bevezetés: tagállami integrációs modellek. Megjelent: *Halmai Péter* (szerk.): *Tagállami integrációs modellek. A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban*. Dialóg Campus, Budapest, 15–27. o.
- HALMAI PÉTER [2019d]: Differenciált integráció: gazdasági integrációs modellek. Megjelent: *Halmai Péter* (szerk.): *Tagállami integrációs modellek. A gazdasági kormányzás új dimenziói az Európai Unióban*. Dialóg Campus, Budapest, 67–142. o.
- HALMAI PÉTER [2020a]: Európai gazdasági integráció. Dialóg Campus, Budapest.
- HALMAI PÉTER [2020b]: A brexit gazdaságtana. Megjelent: *Halmai Péter* (szerk.): *A brexit forgatókönyvei és hatásai*. Dialóg Campus, Budapest, 83–208. o.
- HALMAI PÉTER [2020c]: A dezintegráció gazdaságtana. A brexit esete. *Közgazdasági Szemle*, 67. évf. 9. sz. 837–877. o. <https://doi.org/10.18414/ksz.2020.9.837>.
- HALMAI PÉTER [2020d]: GMU 2.0: felelősség versus szolidaritás? *Külgazdaság*, 64. évf. 9–10. sz. 3–34. o. <https://doi.org/10.47630/KULG.2020.64.9-10.3>.
- HALMAI PÉTER [2020e]: A populizmus ára: a Brexit-adó. *Magyar Tudomány*, 181. évf. 12. sz. 1621–1635. o.
- HALMAI PÉTER [2020f]: Mélyintegráció. A Gazdasági és Monetáris Unió ökonómiája. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- HALMAI PÉTER [2021a]: Középpontban a reziliencia. A Gazdasági és Monetáris Unió mélyülésének egyes mechanizmusai. *Pénzügyi Szemle*, 66. évf. 1. sz. 7–31. o. https://doi.org/10.35551/PSZ_2021_1_1.
- HALMAI PÉTER [2021b]: Konvergencia versus divergencia? Kríziskezelés és kilábalás az Európai Unióban. *Külgazdaság*, 65. évf. 1–2. sz. 45–48. o.
- HALMAI PÉTER [2022]: Responsibility Versus Solidarity? Key Issues for the EMU Reform. *Romanian Journal of European Affairs*, Vol. 22. No. 1. 85–103. o.
- HALMAI PÉTER–VÁSÁRY VIKTÓRIA [2010a]: Real convergence in the new Member States of the European Union (Shorter and longer term prospects). *European Journal of Comparative Economics*, Vol. 7. No. 1. 229–253. o.
- HALMAI PÉTER–VÁSÁRY VIKTÓRIA [2010b]: Growth Crisis in the EU: Challenges and Prospects. *Intereconomics*, Vol. 45. No. 5. 329–336. o. <https://doi.org/10.1007/s10272-010-0353-4>.
- HALMAI PÉTER–VÁSÁRY VIKTÓRIA [2011]: Crisis and economic growth in the EU: Medium and long-term trends. *Acta Oeconomica*, Vol. 61. No. 4. 465–485. o. <https://doi.org/10.1556/aoecon.61.2011.4.4>.
- HALMAI PÉTER–VÁSÁRY VIKTÓRIA [2012]: Convergence crisis: economic crisis and convergence in the European Union. *International Economics and Economic Policy*, Vol. 9. No. 3. 297–322. o. <https://doi.org/10.1007/s10368-012-0218-3>.
- IARA ANNA [2016]: Revenue for EMU – a contribution to the debate on Fiscal Union. *CESifo Economic Studies*, Vol. 62. No. 2. 301–331. o. <https://doi.org/10.1093/cesifo/ifw012>.
- JANKOVICS LÁSZLÓ–SHERWOOD, M. [2017]: Independent Fiscal Institutions in the EU Member States. *The Early Years*. *European Economy Discussion Papers*, No. 67.
- KUTASI GÁBOR [2015]: External Imbalances in the EU: A REER-based Explanation. *Intereconomics. Review of European Economic Policy*, Vol. 50. No. 5. 301–308. o. <https://doi.org/10.1007/s10272-015-0555-x>.

- MATTHES, J.–IARA, A. [2016]: On the Future of EMU: Targeted reforms instead of more fiscal integration. IW-Report, No. 17. Cologne Institute for Economic Research, Köln, <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.3007.1286>.
- MÉRŐ KATALIN–PIROSKA DÓRA [2016]: Banking Union and banking nationalism – Explaining opt-out choices of Hungary, Poland and the Czech Republic. *Policy and Society*, Vol. 35. No. 3. 215–226. o. <https://doi.org/10.1016/j.polsoc.2016.10.001>.
- MÉRŐ KATALIN–PIROSKA DÓRA [2017]: Az Európai Bankunió reformja: a makroprudenciális felhatalmazások rendszerének újragondolása a kelet- és közép-európai országok szemszögéből. *Külgazdaság*, 61. évf. 9–10. sz. 3–29. o.
- MÉRŐ KATALIN–PIROSKA DÓRA [2018]: Rethinking the allocation of macroprudential mandates within the Banking Union – a perspective from east of the BU. *Journal of Economic Policy Reform*, Vol. 21. No. 3. 240–256. o. <https://doi.org/10.1080/17487870.2017.1400435>.
- PALÁNKAI TIBOR–KENGYEL ÁKOS–KUTASI GÁBOR–BENCZES ISTVÁN–NAGY SÁNDOR GYULA [2011]: A globális és regionális integráció gazdaságtana. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Szűcs Gábor

Szűcs Gábor a Nemzeti Közszolgálati Egyetem doktori iskolájának hallgatója (e-mail: szucsgabor11@icloud.com).

Kedves Szerzőink!

Az MTA Könyvtár és Információs Központtal együttműködve cikkeinket ellátjuk a CrossRef-nél regisztrált DOI-azonosítóval. Ezért kérjük, hogy a *Hivatkozásokban* tüntessék fel a művek DOI-azonosítóját (természetesen sokszor előfordul, hogy nincs ilyen). A DOI a következő linkre kattintva kereshető meg: <http://search.crossref.org>.

Például:

BOLDRIN, M.–MONTES, A. [2005]: The intergenerational state. Education and pensions. *Review of Economic Studies*, Vol. 72. No. 3. 651–664. o.

A hivatkozott tételt bemásoljuk a keresőmezőbe, a találati listából pedig kiválasztjuk a megfelelő tételnél lévő hivatkozást, és beszurjuk a hivatkozás végére: BOLDRIN, M.–MONTES, A. [2005]: The intergenerational state. Education and pensions. *Review of Economic Studies*, Vol. 72. No. 3. 651–664. o. <https://doi.org/10.1111/j.1467-937x.2005.00346.x>.

Ne feledkezzenek meg a beszúrt hivatkozás hiperhivatkozásként való megjelenéséről a kéziratban!

A CrossRef-nél regisztrált DOI növeli a cikkek láthatóságát, könnyíti az adott, kapott hivatkozások összeszámlálását!